

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
Παίζοντας στο σπίτι!

Φτιάξε τα δικά σου παιχνίδια, με το πρόγραμμα που έχει δημιουργήσει το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης*

Γνωρίζεις ότι πολλά από τα παιχνίδια που παίζεις με τους φίλους σου παίζονταν και στην αρχαία Ελλάδα;

Κουδουνίστρες, κούκλες και μικρογραφίες αγγείων, παιχνίδια με ρόδες, ζωάκια από πηλό, αστράγαλοι, αλλά και ξύλινα αλογάκια, μπάλες και άλλα πολλά διασκέδαζαν τα παιδιά τις ώρες που έμεναν στο σπίτι.

Αγαπημένα παιχνίδια ήταν και τα ομαδικά, το κρυφτό, η τυφλόμυγα, τα αγαλματάκια ακούνητα, το κουτσό, αλλά και οι γρίφοι και τα αινίγματα. Μπορείς κι εσύ στον ελεύθερο χρόνο σου να παίξεις με τα αδέρφια σου ή και με τους φίλους σου ή και να φτιάξεις τα δικά σου παιχνίδια.

ΠΑΙΖΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Το παιχνίδι, διαχρονικά, έχει τη δική του θέση στην καθημερινή ζωή, τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Πολλά από τα παιχνίδια που παίζονται σήμερα, όπως οι κούκλες, το γιογιο, η μπάλα, τα κότσια, η τυφλόμυγα, το κουτσό, το κρυφτό και τα αγάλματα, θυμίζουν πολύ τα παιχνίδια των αρχαίων· μόνο οι ονομασίες αλλάζουν.

Τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων, οι παραστάσεις των πήλινων αγγείων, τα ανάγλυφα και τα ειδώλια, καθώς και τα παιχνίδια που έχουν βρεθεί, αποτελούν πολύτιμες πηγές που μας επιτρέπουν να μάθουμε ποια ήταν τα αρχαία παιχνίδια και πώς παίζονταν, και να κατανοήσουμε την εκπαιδευτική και ψυχαγωγική τους αξία.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Τα πρώτα παιχνίδια που συνδέονται με τη βρεφική ηλικία των παιδιών είναι, μεταξύ άλλων, οι κουδουνίστρες ή σείστρα και τα κουδουνάκια. Οι κουδουνίστρες, διαφορετικά πλαταγόνες ή πλαταγές, κατασκευάζονταν από πηλό ή μέταλλο, καμιά φορά και από ξύλο, και περιείχαν πετραδάκια ή σπόρους. Ο έντονος ήχος που έκαναν, ηρεμούσε και διασκέδαζε τα μωρά και, επιπλέον, οι αρχαίοι πίστευαν ότι μπορούσε να απομακρύνει τα κακά πνεύματα που παραμόνευαν γύρω από την κούνια των μωρών.

Ο Πολυδεύκης, Έλληνας ρήτορας και λεξικογράφος, γράφει τον 2ο αι. μ.Χ. ότι οι τροφοί με την κουδουνίστρα παρήγαν έναν ήχο μονότονο κι έτσι κατόρθωναν να ηρεμούν τα βρέφη (Ονομαστικόν, ΙΧ, 127).

- ΑΘΥΡΜΑΤΑ

Από πολύ μικρή ηλικία, τα παιδιά έπαιζαν και με άλλα αγαπημένα παιχνίδια, όπως οι συρίκτρες (σφυρίκτρες), τα αμαξάκια και τα πήλινα ομοιώματα ζώων. Μεγαλώνοντας σε ηλικία, τα παιδιά είχαν την ανάγκη της παρέας και των ομαδικών παιχνιδιών, καθώς η διαδικασία του παιχνιδιού ήταν και μία μορφή κοινωνικοποίησης για τα παιδιά. Τα παιδιά στα αρχαία χρόνια έπαιζαν επίσης με παιχνίδια, όπως ζωάκια, που ήταν κατασκευασμένα από διάφορα υλικά, όπως πηλό, ξύλο κ.ά.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΚΑΙ ΕΣΥ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΦΤΙΑΧΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΣΟΥ ΖΩΑΚΙ!

[Κατέβασε το παιχνίδι!](#)

- ΚΑΛΑΜΟΝ ΕΠΙΒΑΙΝΕΙΝ (ΤΟ ΑΛΟΓΑΚΙ)

Το αλογάκι, που παίζουν και σήμερα τα παιδιά καβαλώντας ένα καλάμι, έχει και αυτό τις ρίζες του στα αρχαία χρόνια. Από τις φιλολογικές μαρτυρίες γνωρίζουμε ότι ονομαζόταν «κάλαμον επιβαίνειν». Το μόνο που χρειαζόταν ήταν ένα μακρύ κοντάρι ή καλάμι, ένα μικρό μαστίγιο και πολλή φαντασία.

Μπορείς να χρησιμοποιήσεις ένα ραβδί ή ένα ξύλο σκούπας. Μετάτρεψέ το σε αλογάκι, βάζοντας στην μία άκρη ένα αυτοσχέδιο κεφάλι αλόγου, ή σε αμαξάκι, βάζοντας μία ρόδα ή ένα άλλο αντικείμενο που να θυμίζει τροχό.

[κατέβασε την κάρτα](#)
[Κατέβασε το παιχνίδι!](#)

- ΠΛΑΓΓΟΝΕΣ (ΚΟΥΚΛΕΣ)

Μικρογραφίες πήλινων αγγείων, 550-525 π.Χ.

Ανάμεσα στα αγαπημένα παιχνίδια των κοριτσιών, οι κούκλες, οι πλαγγόνες ή νευρόσπαστα, είχαν ξεχωριστή θέση. Ήταν κατασκευασμένες από διάφορα υλικά, από πηλό, ξύλο, ύφασμα, ελεφαντοστό κ.ά. Οι περισσότερες πήλινες κούκλες που σώζονται μέχρι τις μέρες μας είναι αρθρωτές, με κινητά χέρια και πόδια, προσαρμοσμένα στο σώμα με σύρμα ή νήμα, έτσι ώστε να κινούνται ελεύθερα.

Αντίγραφα επίπλων, καρεκλίτσες, κρεβάτια, αλλά και μικρογραφίες αγγείων, παπούτσια και άλλα εξαρτήμα- τα έκαναν το παιχνίδι με τις κούκλες πιο διασκεδαστικό και συγχρόνως διδακτικό, μια και τα κορίτσια, παίζοντας, αντέγραφαν τον κόσμο των μεγάλων. Ο Πausanias στις περιηγήσεις του γράφει ότι «ανάμεσα στους θησαυρούς στο Ιερό της Ήρας στην Ολυμπία είδε και ένα κρεβατάκι, παιχνίδι της Ιπποδάμειας» (Pausanias, V, 20, II). Πολλά κοριτσίστικα παιχνίδια, κούκλες, μπάλες, αστράγαλοι, αλλά και άλλα αντικείμενα, συνυφασμένα με τα παιδικά χρόνια, έχουν βρεθεί σε Ιερά ως αφιερώματα από τα κορίτσια τις παραμονές του γάμου τους, όπως αναφέρεται και στο επίγραμμα της Τιμαρέτης στην Παλατινή Ανθολογία (VI, 280).

Χρησιμοποιώντας υλικά που υπάρχουν στο σπίτι μπορείς κι εσύ να φτιάξεις μία κούκλα. Τα υλικά που θα χρειαστείς είναι ύφασμα, βαμβάκι, κουμπιά, νήματα και κλωστές, ξυλάκια, κόλλες και χρώματα. Κατασκεύασε μία χάρτινη κούκλα με κινητά χέρια και πόδια, τα οποία μπορείς να προσαρμόσεις στο υπόλοιπο σώμα με κλωστή ή δίκαρφα. Κόλλησε στις παλάμες και στα πέλματα κλωστή ή ξυλάκια, και παίξε με τους φίλους σου θέατρο σκιών.

[Κατέβασε το παιχνίδι!](#)

ΟΙ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΙ (ΤΑ ΚΟΤΣΙΑ)

Πήλινα αγαλαματίδια γυναικών που παίζουν αστραγάλους, 340-330 π.Χ. Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο © The Trustees of the British Museum

Ο αστραγαλισμός ή το «αστραγαλίζειν», τα παιχνίδια δηλαδή με τους αστραγάλους, ήταν από τα πιο αγαπημένα των παιδιών αλλά και των ενηλίκων. Η ονομασία του παιχνιδιού προέρχεται από τα κόκαλα των αρθρώσεων ανάμεσα στην κνήμη και στη φτέρνα διαφόρων ζώων, αλλά κυρίως προβάτων και κατσικιών.

Στην αρχαία Ελλάδα ο αστραγαλισμός ήταν κυρίως παιχνίδι για κορίτσια που παιζόταν με πολλούς τρόπους. Ο πιο συνηθισμένος ήταν να ρίχνουν τέσσερις αστραγάλους και να παρατηρούν την όψη που έδειχνε ο καθένας. Κάθε πλευρά του αστραγάλου είχε ιδιαίτερη σημασία και διαφορετική ονομασία, όπως κώος, χίος, ύπτιος, πρανής. Σημασία στο παιχνίδι είχε η πλευρά που ακουμπούσε στο έδαφος και η βαθμολογία ήταν ανάλογη.

Οι αστράγαλοι μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και σε άλλα παιχνίδια δεξιοτεχνίας που απευθύνονταν σε παιδιά μικρότερης ηλικίας, αλλά και σε τυχερά παιχνίδια, κυρίως από τα ρωμαϊκά χρόνια και εξής, όπου οι αστράγαλοι αντικαθιστούσαν τα ζάρια (τους κύβους). Στα παιχνίδια δεξιοτεχνίας οι αστράγαλοι μπορούσαν να αντικατασταθούν από βότσαλα, καρύδια ή αμύγδαλα. Από τα παιχνίδια δεξιοτεχνίας που έπαιζαν τα μικρότερα παιδιά τα πιο γνωστά είναι ο αρτιασμός, το «εις ώμιλλαν», η τρόπα και τα πεντέλιθα. Οι κανόνες τους έχουν καταγραφεί από τον Πολυδεύκη στο Ονομαστικόν.

[Κατέβασε την κάρτα](#)

* Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης στην Αθήνα είναι αφιερωμένο στον **Κυκλαδικό πολιτισμό, που** άνθισε στα νησιά του κεντρικού Αιγαίου κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.). Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης διατηρεί μία από τις σημαντικότερες και πληρέστερες συλλογές κυκλαδικών αρχαιοτήτων στον κόσμο, με αντιπροσωπευτικά δείγματα ειδωλίων και αγγείων, όπλων και εργαλείων, καθώς και κεραμικής όλων των φάσεων της Πρωτοκυκλαδικής περιόδου.

Η πιο χαρακτηριστική δημιουργία του πολιτισμού αυτού είναι η μαρμαρογλυπτική και δεν είναι παράξενο που οι αφαιρετικές φόρμες των ειδωλίων επηρέασαν πολλούς μοντέρνους καλλιτέχνες.

Παρά το γεγονός ότι τα μαρμάρινα κυκλαδικά ειδώλια και αγγεία εντυπωσιάζουν σήμερα με τη σχεδόν διάφανη λευκότητα του υλικού τους, γνωρίζουμε ότι οι Κυκλαδίτες αγαπούσαν το χρώμα και το χρησιμοποιούσαν εκτενώς στις δημιουργίες τους, για πρακτικούς ή συμβολικούς λόγους.

Μπορείς να εξερευνήσεις τη συλλογή του Μουσείου εδώ:

<https://cycladic.gr/page/kikladiki-techni>